# PROCEEDING BOOK

BALKAN 10.ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

KIRKLARELİ
6 - 7 Ocak 2024

# BALKAN
# 10. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ



BALKAN 10th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENECES
January 6-7, 2024
KIRKLARELI

Published by Academy Global Publishing House

www.balkankongresi.org

*BALKAN 10TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES*
*JANUARY 6 - 8, 2024*
*KIRKLARELI*

***Edited By***
*ASSIST PROF. DR. GULTEKIN GURCAY*

***CONGRESS ORGANIZING BOARD***

***HEAD OF CONFERENCE :*** *Prof. Dr. Hülya Çiçek*
***Head of Organizing Board:*** *Assit. Prof. Dr. Gültekin Gürçay*
***Organizing Committee Member:*** *Dr. Amaneh Manafidizaji*
***Organizing Committee Member:*** *Prof. Dr. Ali Bilgili*
***Organizing Committee Member:*** *Prof. Dr. Naile Bilgili*
***Organizing Committee Member:*** *Prof. Dr. Başak Hanedan*
***Organizing Committee Member:: Prof. Dr. Dwi Solisworo***
***Organizing Committee Member::*** *Prof. Dr. Raihan YUSOPH*
***Organizing Committee Member:*** *Prof. Dr. Hajar HUSEYNOVA*
***Organizing Committee Member:*** *Doç. Dr. Elif Akpınar Külekçi*
***Organizing Committee Member:*** *Aynurə Əliyeva*
***Organizing Committee Member:*** *Doç. Dr. Nazilə Abdullazadə*
***Organizing Committee Member:*** *Dr. Mehdi Meskini Heydarlou*

*All rights of this book belong to Academy Global Publishing House*
*Without permission can't be duplicate or copied.*
*Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.*
*Academy Global–2023©*

*Issued: 05.02.2024*
***ISBN***: 978-625-6830-77-6

# *CONFERENCE ID*

## BALKAN 10TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

**DATE – PLACE**
**JANUARY 6 – 7. 2024**
**KIRKLARELI**

**ORGANIIZATION**
**ACADEMY GLOBAL CONFERENCES & JOURNALS**

**EVALUATION PROCESS**
**All applications have undergone a double-blind peer review process.**

**PARTICIPATING COUNTRIES**
**Turkey - Vietnam. - Azerbaijan – Poland – Canada – Nigeria – Japan – Perak – China – Iran – USA - , Czech Republic - United Kingdom – Indonesia - Malaysia. - UK. Finland – Tailand – Australia – Singapore – Korea - Jordan. – Israel – Pakistan – Sweden – Russia – Bangladesh - Taiwan. – Libya - South Africa – Ethiopia – México – Algeria – Canada -**

**PRESENTATION**
**Oral presentation**

**ASSOCIATION & ACADEMIC INCENTIVES :**
**In the conference 47 papers have been presented by Turkish participants and 65 papers by foreign participants.**
**Members of the organizing committees of the conference perform their duties with an "official assignment letter"**

**LANGUAGES**
**Turkish, English, Russian, Persian, Arabic**

# Scientific & Review Committee

Prof. Dr. Ali BILGILI – Turkiye
Prof. Dr. Naile BİLGİLİ – Türkiye
Prof. Dr. Başak HANEDAN – Türkiye
Prof. Dr. Hülya Çiçek KANBUR – Turkiye
Prof. Dr. Emine KOCA – Turkiye
Prof. Dr. Fatma KOÇ – Turkiye
Prof Dr. Bülent KURTİŞOĞLU – Turkiye
Prof. Dr. Hajar Huseynova – Azerbaijan
Prof. Dr. Dwi SULISWORO – Indonesia
Prof. Dr. Natalia LATYGINA – Ukraina
Prof. Dr. Yunir ABDRAHIMOV – Russia
Prof. Muntazir MEHDI – Pakistan
Prof. Dr. Raihan YUSOPH – Philippines
Prof. Dr. Akbar VALADBIGI – Iran
Prof. Dr. F. Oben ÜRÜ – Turkiye
Prof. Dr. T.Venkat Narayana RAO – India
Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ – Turkiye
Prof. Dr. Mustafa BAYRAM – Turkiye
Prof. Dr. Saim Zeki BOSTAN – Turkiye
Prof. Dr. Hyeonjin Lee – China
Assoc. Prof. Dr. Abdulsemet AYDIN – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Fırat BARAN - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Dilorom HAMROEVA - Ozbekstan
Assoc. Prof. Dr. Abbas GHAFFARI – Iran
Assoc. Prof. Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ - Turkiye
Assoc. Prof. Ivaylo STAYKOV - Bulgaria
Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti – Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Ümit AYATA – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Okan SARIGÖZ – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Eda BOZKURT – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Ahmet TOPAL – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir Kırbaş – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mesut Bulut – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Fahriye Emgili – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Sandeep GUPTA – India
Assoc. Prof. Dr. Veysel PARLAK – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mahmut İSLAMOĞLU – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Nazile Abdullazade – Azerbaijan
Assist. Prof. Dr. Göksel ULAY – Turkiye
Assist. Prof. K. R. PADMA – India
Assist. Prof. Dr. Omid AFGHAN - Afghanistan
Assist. Prof. Dr. Maha Hamdan ALANAZİ - Saudi Arabia
Assist. Prof. Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Amina Salihi BAYERO – Nigeria
Assist. Prof. Dr. Baurcan BOTAKARAEV - Kazakhstan

Assist. Prof. Dr. Ahmad Sharif FAKHEER - Jordania
Assist. Prof. Dr. Gültekin GÜRÇAY – Turkiye
Assist. Prof. Dr. Dody HARTANTO - Indonesia
Assist. Prof. Dr. Mehdi Meskini HEYDALOU – Iran
Assist. Prof. Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Keles Nurmaşulı JAYLIBAY - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Mamatkuli JURAYEV – Ozbekistan
Assist. Prof. Dr. Kalemkas KALIBAEVA – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Bouaraour KAMEL – Algeria
Assist. Prof. Dr. Alia R. MASALİMOVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Amanbay MOLDIBAEV - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Ayslu B. SARSEKENOVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Bhumika SHARMA - India
Assist. Prof. Dr. Gulşat ŞUGAYEVA – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. K.A. TLEUBERGENOVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA – Kirgizia
Assist. Prof. Dr. Hoang Anh TUAN - Vietnam
Assist. Prof. Dr. Botagul TURGUNBAEVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Dinarakhan TURSUNALİEVA - Kirgizia
Assist. Prof. Dr. Yang ZİTONG – China
Assist. Prof. Dr. Gulmira ABDİRASULOVA – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Imran Latif Saifi – South Africa
Assist. Prof. Dr. Zohaib Hassan Sain – Pakistan
Assist. Prof. Dr. Murat GENÇ – Turkiye
Assist. Prof. Dr. Monisa Qadiri – India
Assist. Prof. Dr. Vaiva BALCIUNIENE – Lithuania
Assist. Prof. Dr. Meltem AVAN – Turkiye
Aynurə Əliyeva - Azerbaijan
Sonali MALHOTRA - India

Evrak Tarih ve Sayısı: 14.09.2023-379618

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Tıp Fakültesi

Sayı : E-98102723-900-379618
Konu : Düzenleme Kurulu Üyesi

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 13.09.2023 tarihli, 379450 sayılı ve "Düzenleme kurulu üyeliği" konulu yazı

4371 4371 4371 4371 4371

Academy Global Conference & Journals tarafından düzenlenen kongrelerde düzenleme kurulu üyesi olarak görev almanızda Dekanlığımızca bir sakınca bulunmamaktadır.

Gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Şevki Hakan EREN
Tıp Fakültesi Dekanı V.

Dağıtım:
TIBBİ BİYOKİMYA ANABİLİM DALI
BAŞKANLIĞINA
Sayın Prof.Dr. Hülya ÇİÇEK

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSM6N2LAAT* Pin Kodu : 67672 Belge Takip Adresi : https://turkiye.gov.tr/gaziantep-universitesi-ebys

Adres : Gaziantep Üniversitesi Kampus Alanı, Tıp Fakültesi Dekanlığı, Şehitkamil - 27310 - GAZİANTEP
Telefon : 0 (342) 360 60 60 Faks:0 (342) 360 16 17
e-Posta : tipfaksek@gmail.com Web : www.gantep.edu.tr/~tipdekanlik/bilgipaketi
Kep Adresi : gauntipdek@hs01.kep.tr

Bilgi için : Hüseyin Temel
Unvanı : Bilgisayar İşletmeni

# BALKAN 10th INTERNATIONAL CONFERENCE ON APPLIED SCIENCES
# BALKAN 10th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
# ARTAcademy 3rd INTERNATIONAL GROUP EXHIBITION

January 6 - 7, 2024
Kırklareli

**Join Zoom Meeting**
**https://us02web.zoom.us/j/88193707664?pwd=MEZBL3M0SlArNWVsMjV0YUJkR3lIQT09**

**Meeting ID: 881 9370 7664**
**Passcode: 123456**



| BALKAN 10th INTERNATIONAL CONFERENCE ON APPLIED SCIENCES<br>BALKAN 10th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES<br>ARTAcademy 3rd INTERNATIONAL GROUP EXHIBITION<br>January 6 - 7, 2024<br>Kırklareli<br>Meeting ID: 881 9370 7664 Passcode: 123456 | | | | |
|---|---|---|---|---|
| **06 OCAK/ JANUARY 06, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)** | | | | |
| Salon | Moderator | | Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title | Authors |
| **SALON 3** | **Prof. Dr. Hanife Nâlân GENÇ** | 1 | PIERRE LOTI'NİN İZLANDA BALIKÇISI'NDA SINIF ÇATIŞMASI | Yüksek Lisans Öğrencisi, Remzi DEMİR<br>Prof. Dr. Hanife Nâlân GENÇ |
| | | 2 | PEER HARASSMENT IN LOUIS PERGAUD'S BUTTON WARS | Prof. Dr. Hanife Nâlân GENÇ<br>Yüksek Lisans Öğrencisi, Remzi DEMİR |
| | | 3 | THE IMAGE OF THE FATHER IN MAUPASSANT'S STORY CALLED SİMON'UN BABASI | Prof. Dr. Hanife Nâlân GENÇ<br>Yüksek Lisans Öğrencisi, Remzi DEMİR |
| | | 4 | HANÇERLİ HANIM HİKÂYE'İ GARİBESİ'NE PETER PAN SENDROMU AÇISINDAN BİR BAKIŞ | BÜŞRA DEMİRCİ |
| | | 5 | BOSNALI İBRAHİM VEHBÎ'NİN RUZNAMESİ | Doktora Öğrencisi MUSTAFA YILMAZ |
| | | 6 | CHRONOTOPE IN BILGE KARASU'S STORY OF MULBERRIES | Doç. Dr. SEVGÜL TÜRKMENOĞLU |
| | | 7 | EAST-WEST COMPARISON IN FATIH-HARBIYE NOVEL | Doç. Dr. SEVGÜL TÜRKMENOĞLU |
| | | 8 | An Evaluation on the Use of the "h" Consonant in Dobruja Turkish Dialects | Prof. Dr. Özlem Demirel Dönmez |
| | | 9 | ON THE SIGN ADJECTIVE ''OL IN SEYF-İ SARAYİ'S GULISTAN TRANSLATION | Dr. Öğr. Üyesi Melek ÇUBUKCU |
| | | 10 | KELİME ÇAĞRIŞIMLARININ SOSYO-EKONOMİK DÜZEY DEĞİŞKENİNE İNCELENMENSİ "ELMA" ÖRNEĞİ | Doç. Dr. Selcen ÇİFCİ |

# SEYF-İ SARAYİ'NİN GÜLİSTAN TERCÜMESİ'NDE "OL" İŞARET SIFATI ÜZERİNE

**Dr. Öğr. Üyesi Melek ÇUBUKCU**

**Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü**

**Orcid No:** 0000-0001-6821-2681

## ÖZET

Seyf-i Sarāyi'nin Gülistan Tercümesi, çoğunluğu Anadolu Türkçesine ait olan, bilinen Türkçe Gülistan tercümelerinin en eskisidir ve Kıpçak Türkçesi ile yazılmıştır. Tercümeden çok uyarlama özelliği taşıyan eserin müellifi Seyfi Sarāyi hakkında elimizde fazla bilgi olmamakla birlikte, müellifin adından Altın Ordu'nun baş şehri Saray'dan olduğu anlaşılmaktadır. Gülistan Tercümesi'nin kaleme alınmış olduğu Kıpçak Türkçesi, Türk dilinin batı grubuna giren eski bir şivesidir. Gülistan Tercümesi, Kıpçak Türkçesinin nadir edebi eserlerinden biri ve Türkmenceleşme meselesinde de Kıpçakça unsurları en fazla muhafaza eden eserlerinden biridir. Seyfi Sarayi'nin Gülistan Tercümesi, dil özellikleri bakımından Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ile benzerlik göstermektedir. Harezm ve Altın Ordu sahasının dili ile çok benzerlik gösteren Kıpçak Türkçesinin asıl eserlerinin dil özellikleri arasında pek az fark bulunmakta, Seyfi Sarayi'nin Gülistan Tercümesi de bu eserlerden sayılmaktadır.

Çalışmada işaret sıfatı olarak "ol" yapısı üzerinde durulmuş; örnekler Türkçe ve alıntı kökenli olanlar, soyut ve somut nitelik belirtenler bakımından sınıflandırılmıştır. Memluk Kıpçakçasına ait olan bu önemli eserin "ol" işaret sıfatıyla ilgili söz yapımı, söz öbekleri ve söz varlığı bu incelemeyle belirlenmiştir. Bu çalışmanın hem alanın uzmanlarına hem de öğrencilerine faydalı olacağı kanaatindeyim.

**Anahtar Kelimeler:** Kıpçak Türkçesi, Seyf-i Sarayi, Gülistan Tercümesi, ol, işaret sıfatı.

## ON THE SIGN ADJECTIVE "OL" IN SEYF-İ SARAYİ'S GULISTAN TRANSLATION

## ABSTRACT

Seyf-i Sarāyi's Gülistan Translation is the oldest of the known Turkish Gülistan translations, the majority of which belong to Anatolian Turkish, and was written in Kipchak Turkish. Although we do not have much information about the author of the work, Seyfi Sarāyi, which is more of an adaptation than a translation, it is understood from the name of the author that he is from Saray, the capital city of the Golden Horde. Kipchak Turkish, in which the Gulistan Translation was written, is an old dialect of the western group of the Turkish language. Gulistan Translation is one of the rare literary works of Kipchak Turkish and one of the works that preserves Kipchak elements the most in terms of Turkmenization. Seyfi Sarayi's Gulistan Translation is similar to Kutb's Hüsrev ü Şirin in terms of its linguistic features. There is little

difference between the linguistic features of the actual works of Kipchak Turkish, which are very similar to the language of the Khwarezm and Golden Horde areas, and Seyfi Sarayi's Gulistan Translation is also counted among these works.

In the study, we will focus on the “ol” structure as a demonstrative adjective; Examples will be classified in terms of those of Turkish and borrowed origin, those of abstract and concrete character, and those of positive and negative character. The word formation, phrases and vocabulary related to the demonstrative adjective "ol" of this important work belonging to the Mamluk Kipchak language will be determined by this examination. I believe that this study will be useful for both experts and students in the field.

**Keywords:** Kipchak Turkish, Seyf-i Sarayi, Gulistan Translation, ol, demonstrative adjective.

## GİRİŞ

### Memluk Kıpçakçası

*VIII. yüzyılda Göktürk İmparatorluğu’na bağlı Türk boylarından olup IX. ve X. yüzyıllarda batıya doğru ilerleyerek bir kısmı Doğu Avrupa’da (Bizans kaynaklarında Komana), bir kısmı Karadeniz’in kuzeyinde (İslâm tarihçilerinde Deşt-i Kıpçak) yurt tutmuş olan Kuman ve Kıpçakların birbirleriyle kaynaşmasıyla ortak bir görünüm kazanan dil birliğine Kuman-Kıpçak Türkçesi denir. Tarihî kader birliği dolayısıyla uzun bir müddet Türkmenlerle birlikte yaşamaları neticesinde Kıpçak Türkçesi, Türkmen Türkçesi ile yakın temasta olmuştur. Kaşgarlı da çoğu zaman Oğuzcayla Kıpçakçayı birlikte zikretmiştir. Zamanla Oğuzlara dâhil olan Türkmenlerin güneye, Kıpçakların kuzeye yerleşmeleri bu iki lehçede tabiatıyla bazı farklar husule getirmiştir.* (Karamanlıoğlu, 1994: 19)

*Memlük Kıpçakçası Memlük (Kölemen) egemenliği çağında (1250-1517) Mısır yönetici Türk bölüğünün konuştuğu dildir. Bu dil ile birtakım eserler vücûda getirilmiştir. Fakat bu eserlerin dili daima aynı değildir. Aralarında gramer ve kelime hazinesi bakımından bazı farklar vardır. János Eckmann bu farklardan dolayı Memlük Kıpçak eserlerini Asıl Memlük Kıpçakçası ve Oğuz-Kıpçak karışımı bir dille yazılmış olanlar şeklinde iki sınıfa ayırmıştır. Eckmann Asıl Memlük Kıpçakçasını temsil eden eserler olarak Kitâb-ı Gülistân bi’t-Türkî, İrşâdü’l-Mülûk ve’s-Selâtîn, Münyetü’l Guzât ve Baytaratü’l-Vâzıh’ı göstermektedir. Memlük Kıpçak eserlerinin dili birlik göstermez. Bu eserler, Oğuz ve Kıpçak özelliklerinden hangisinin daha baskın olduğuna göre: Kıpçak öğelerinin daha çok olduğu grup yahut Oğuz öğelerinin daha çok olduğu grup olarak iki şekilde tasnif edilir. Bu gruba giren metinlerde karışıklık, eserlerin imlâlarına da yansımıştır. Memlük Kıpçakçası 15. yüzyıldan başlayarak gittikçe Oğuzcalaşmıştır.* ( Eckmann, 1965: 36)

Memlük-Kıpçak sahası temelde Arap dili ve kültürünün hâkim olduğu bir coğrafyadır. Türkçenin geneli Arapça ve Farsça etkisi altında kalmış, dini terimler söz konusu olduğunda ise bu etki çok daha belirgin olmuştur. Arapça bilen din bilginleri arttığı gibi, Arapça dini terimlerin halk içinde bilinirliği de artmıştır.

**Seyf-i Sarayi ve Gülistan Tercümesi**

*Seyf-i Sarāyi'nin Gülistan Tercümesi, çoğunluğu Anadolu Türkçesine ait olan, bilinen Türkçe Gülistan tercümelerinin en eskisidir ve Kıpçak Türkçesi ile yazılmıştır. Tercümeden çok uyarlama özelliği taşıyan eserin müellifi Seyfi Sarāyi hakkında elimizde fazla bilgi olmamakla birlikte, müellifin adından Altın Ordu'nun baş şehri Saray'dan olduğu anlaşılmaktadır. Gülistan Tercümesi'nin kaleme alınmış olduğu Kıpçak Türkçesi, Türk dilinin batı grubuna giren eski bir şivesidir. Gülistan Tercümesi, Kıpçak Türkçesinin nadir edebi eserlerinden biri ve Türkmenceleşme meselesinde de Kıpçakça unsurları en fazla muhafaza eden eserlerinden biridir. Seyfi Sarayi'nin Gülistan Tercümesi, dil özellikleri bakımından Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ile benzerlik göstermektedir. Harezm ve Altın Ordu sahasının dili ile çok benzerlik gösteren Kıpçak Türkçesinin asıl eserlerinin dil özellikleri arasında pek az fark bulunmakta, Seyfi Sarayi'nin Gülistan Tercümesi de bu eserlerden sayılmaktadır.* (Karamanlıoğlu, 1989: XXIV)

*Aynı kavram içinde Türkçe, Arapça, Farsça sözcüklerin bulunması kelime kadrosunu genişletmekle beraber tarihi gelişmede Türkçeyi daraltmıştır. Mesela it yanında kelb, ḳılıḳ yanında ḥulḳ, közsüz yanında kör, kirek yanında lāzım, körklü yanında latif, çerig/ çeri yanında leşker, tün ve keçe yanında leyl, konak yanında müsāfir, kulak yanında sem' gibi durumlara sıkça rastlanmakta, hatta sade bir yabancı dilden değil, aynı sözün her iki yabancı dildeki karşılığının da kullanıldığına şahit olmaktayız. Ancak bu yabancı sözlerden Arapça olanlarının mühim bir kısmının, örnek alınan Farsçaya geçmiş ve yerleşmiş oluşu da dikkate alınmalıdır.* (Karamanlıoğlu, 1989: XXIX)

Çalışmada işaret sıfatı olarak "ol" yapısı üzerinde durulacak; örnekler Türkçe ve alıntı kökenli olanlar, soyut ve somut nitelik belirtenler bakımından sınıflandırılacaktır. Memluk Kıpçakçasına ait olan bu önemli eserin "ol" işaret sıfatıyla ilgili söz yapımı, söz öbekleri ve söz varlığı bu incelemeyle belirlenmiş olacaktır.

**BULGULAR**

**1."Ol" İşaret Sıfatının Türkçe Kökenli Sözcüklerle Kullanımı**

**1.1.Somut Anlam Taşıyanlar**

72 farklı, 116 tekrar eden örnek olarak toplamda 188 örnekte "ol" işaret sıfatı Türkçe sözcükle ve somut anlamda kullanılmıştır.

ol aġaç ayaḳı (GT 269/7)

ol aġaç (GT 269/10)

ol altun (GT 41/8; 205/1; 204/13; 222/12)

ol arsalan (GT 190/4)

ol arslan (GT 62/10)

ol ay bigi yüz (GT 229/4)

ol ay yüz(GT 233/13; 237/8; 257/3)

ol başları (GT 310/1)

ol bay (GT 162/13)

ol big (GT 223/3; 57/9; 58/9; 56/11; 57/1)

ol çiçek (GT 96/7)

ol ḫatun (GT 241/12)

ol ikki-si (kişi) (GT 276/1)

ol ikinçi (kişi) (GT 181/3; 181/10)

ol il (GT 90/8)

ol ir (GT 100/6; 12/11; 14/9; 158/7; 172/4; 175/8; 183/4; 188/5; 211/3; 241/13; 267/4; 294/4; 298/11; 298/5; 321/5; 36/2; 75/9 ; 174/13)

ol irenler (GT 22/6; 24/4; 24/8)

ol issi yüzli 267/6)

ol iş (GT 292/11; 326/3; 330/7; 46/9)

ol işik (GT 38/3)

ol iv (GT 119/10; 341/8; 218/7; 218/7; 243/2)

ol ḳaradmv çehre-li ḳul (GT 94/9)

ol ḳarı (GT 106/8)

ol ḳarınça (GT 163/7)

ol ḳarındaş (GT 155/6)

ol karşı-ġı vādi (GT 269/4)

ol kent (GT 221/2)

ol ḳında (GT 67/5)

ol ḳısḳa boylı oġlı 21/2)

ol ḳıya baḳışın (GT 253/11)

ol ḳız (GT 136/2; 23/1; 23/2)

ol kiçe (GT 102/11; 119/12; 182/1; 207/4; 256/10; 256/13; 257/7; 258/7; 275/12)

ol kimi (gemi) (GT 34/3)

ol kim-irse (GT 172/5; 310/3; 337/10; 341/11; 62/2)

ol kişi (GT 155/7; 190/1; 196/13; 20/10; 204/11; 319/4; 325/7; 334/4; 347/9; 42/5; 79/6; 86/13; 283/11; 262/2; 69/11; 85/12; 190/5; 263/2)

ol kök (GT 160/12)

ol közsüz (GT 150/2)

ol ḳul (GT 33/11; 34/9 ; 61/4; 67/12; 8/1; 8/3; 8/4; 8/7 ; 140/12)

ol ḳuşlar (GT 127/9)

ol kün (GT 102/5; 139/4; 273/9; 39/11; 54/11; 64/5; 65/2; 67/2; 95/11)

ol küneş (GT 170/13)

ol küneş yüz (GT 243/12)

ol miŋ (GT 161/7)

ol nime (GT 332/8)

ol oġlan (GT 283/7; 22/12; 245/2; 27/5; 28/11; 30/6 ; 291/3 ; 290/13)

ol oġlı (GT 22/9)

ol oġrı (GT 102/6)

ol oġrı ʿaczi (GT 260/5)

ol ortada (GT 108/5; 120/11; 325/6)

ol ot-dan (GT 293/11)

ol ölümlü kişi (GT 17/3)

ol seniŋ yanıŋda koŋşı bolġan iv (GT 218/12; 218/12)

ol söz (GT 181/8; 235/5; 217/12; 217/12)

ol taş (GT 63/11)

ol ṭaṭar (GT 173/10)

ol til (GT 245/6)

ol tilençi (GT 182/13)

ol timür (GT 277/12)

ol tülki (GT 51/4)

ol tün (GT 181/13)

ol yigit (GT 192/2; 198/1; 203/6; 203/9; 220/7; 228/1; 228/4; 44/11)

ol yigit-niŋ köŋli (GT 199/10)

ol yimek (GT 169/3)

ol yip-ni (GT 202/1)

ol yir (GT 31/9; 36/13; 38/5; 79/2; 92/3; 179/10; 217/6; 217/6; 223/1; 109/8)

ol yoġurt (GT 85/2)

ol yolda (GT 128/3)

ol yüz (GT 232/12)

ol yüzi ay (GT 139/6; 234/8)

ol yüzük (GT 209/12; 209/13;210/4; 210/5)

**1.2.Soyut Anlam Taşıyanlar**

11 farklı, 6 tekrar eden örnek olarak toplamda 17 örnekte “ol” işaret sıfatı Türkçe kökenli sözcükle soyut anlamda kullanılmıştır.

ol arslan yürek (GT 13/8)

ol bilig-li (GT 355/8)

ol biligsiz (GT 42/11)

ol bir ve bar teŋri (GT 235/10; 4/2)

ol inçitmegiŋ 201/8)

ol ogrı-lar (GT 204/6; 220/4)

ol özden / özdeŋ (GT 195/8; 323/2; 231/8)

ol tüşi (GT 222/3)

ol yaḳın ( GT 156/5; 156/6)

ol yavuzlar (GT 26/4)

ol yıl (GT 174/1; 244/2)

## 2. "Ol" İşaret Sıfatının Türkçe+ Alıntı / Alıntı+ Türkçe Sözcük Yapısıyla Kullanımı

### 2.1.Somut Anlam Taşıyanlar

9 farklı , 1 tekrar eden örnekte olmak üzere toplam 10 örnekte "ol" işaret sıfatı Türkçe + alıntı / alıntı + Türkçe sözcük yapısıyla kurulmuş ve somut anlamda kullanılmıştır.

ol burunġı muʿallim-niŋ ( T+A. önceki muallim) (GT 282/2)

ol burunġı sūret ( T+A. önceki görüntü, görünüş) (GT 141/2)

ol ikki beyt ( T+A. iki beyit) (GT 240/8; 245/7)

ol iklim ḫaṭib-lerinden bir ḫaṭib-niŋ ( T. + A. o iklimin hatiplerinden biri) (GT 221/4)

ol oġlan yārān-ları ( T+ A. o oğlanın sevdikleri, dostları) (GT 269/9)

ol ḳamer yüzli (A+ T. ay yüzlü) GT 2575)

ol mübārek kün ( A+ T. bereketli, feyizli, kutlu, hayırlı, uğurlu gün) (GT 55/4)

ol mescid işiki (A. + T. mescidin kapısı) (GT 282/9)

ol pehlevān yigit ( F. + T. güçlü yiğit) (GT 297/2; 298/2)

### 2.2.Soyut Anlam Taşıyanlar

6 farklı örnekte "ol" işaret sıfatı Türkçe + alıntı / alıntı+ Türkçe sözcük yapısıyla kurulmuş ve soyut anlamda kullanılmıştır.

ol bir ve bar ʿazze ve celle ( T. + A. her daim var olan ve tek olan Tanrı) (GT 345/2)

ol ikki yār-ı derūn (GT 262/9)

ol mürüvvet-siz kime-çi ( A. merdlik, insanlık, mürüvvet + T. kime ( gemi) (GT 199/7)

ol yaman muṣāḥib ( T+ A.sohbet eden iyi arkadaş, dost) (GT 222/1)

ol yaramaz ḥāl (T+ A. kötü hal, durum) (GT 151/12)

ol yazuḳlı sultān ( T+A. günahı olan, suçlu sultan) (GT 17/10)

## 3. "Ol" İşaret Sıfatının Alıntı Kökenli Sözcüklerle Kullanımı

### 3. 1. Somut Anlam Taşıyanlar

104 farklı örnek, 102 tekrar eden örnek olmak üzere toplamda 206 örnekte "ol" işaret sıfatı alıntı sözcüklerle somut anlamda kullanılmıştır.

ol ādemm (A. > F. insan, beşer, adam, kişi oğlu) (GT 206/7; 348/13; 62/13; 65/6; 74/5)

ol ʿalāmet (A. işaret, alamet) (GT 291/10)

ol ʿālim ( A. ālim, bilgili, bilen) (GT 10/7; 172/6; 286/13; 287/5; 287/3; 280/10; 287/2)

ol ameldār ( A. > F. amel, iş sahibi demek olup, metinde āmil, idare amiri yerine kullanılmıştır. (GT 63/1)

ol ʿazmz (A. aziz, sevgili) (GT 311/12; 106/12; 107/5; 151/8; 246/11; 288/12)

ol bustān (F. bahçe) (GT 14/7)

ol cemʿ (A. toplama, topluluk, toplu) (GT 119/1)

ol cemāl (A. güzellik, (güzel) yüz) (GT 230/1)

ol cihet (A. 1. cihet, taraf, 2. iş, vazife, hizmet, memnuniyet) (GT 290/10; 59/3)

ol cinān (A. cennetler, bahçeler) (GT 305/1)

ol cumʿa (A. cumā. Metinde her iki misalde de "hafta" karşılığında kullanılmıştır.)(GT 186/11)

ol cündi karındaşı ( A. süvari, sipahi, kumandan) ( GT 89/12)

ol dārū zehr-i ḳatil ( F+ F+ A. öldürücü zehrin ilacı) (A. GT 116/9)

ol devr ayaḳı ( A. devir, dönme; F. şarap kadehi- Mecliste devr eden, dönen kadeh metinde mecazen kader anlamında kullanılmıştır) (GT 91/7)

ol dilber ( F. gönül götüren güzel, dilber) (GT 240/9)

ol dilrübā ( F. gönül kapan, sevgili) (GT 308/4)

ol dost ( F. dost, arkadaş) (GT 109/9)

ol düşmen ( F. düşman) (GT 205/6)

ol eyyām ( A. günler, zamanlar) (GT 158/3; 158/3)

ol faḳmḥ ( A. faḳih din ( fıkıh) ālimi, fakih (metinde "āmil" yanında "muallim" karşılığında da kullanılmaktadır) (GT 158/5; 229/7; 158/5)

ol feraḥ ( A. ferah, sevinç, ferahlık, sevinme) GT 178/5)

ol fitne ( A. fesat, azdırma, fitne; ayartıcı, baştan çıkaran ( güzel yüz vb.) (GT 40/5)

ol ġam demi ( A. gam, keder, kaygı + F. an, zaman; nefes)(GT 262/11)

ol ḥabmb (A. sevgili) (GT 243/10; 227/5; 254/1)

ol ḫacālet ( A. utanma, mahcubiyetle şaşırma) (GT 127/11)

ol ḥākim ( A. hikmet sahibi, bilge; hekim, tabip; Allah'ın isimlerinden) GT 75/4; 158/6; 158/6; 166/1)

ol ḥāl (A. hal, durum) GT 101/8; 157/1; 157/1; 237/7; 52/3; 63/4; 91/9)

ol ḥālet ( A. hal, keyfiyet) (GT 109/13; 41/11; 219/10; 219/10; 286/3)

ol ḫānḳāh zāhidleri ( A. > F. tekke) (GT 151/6)

ol ḫar ( F. eşek) (GT 187/8)

ol ḥarāmm ( A. hırsız, haydut, harāmi) (GT 28/9; 24/5)

ol ḫarmf ( A. dost, arkadaş; adam, kimse) (GT 121/8; 142/8; 54/5)

ol ḫāṣeki (A. ḫaṣṣ hükümdarların yakını, has adamları) (GT 143/2; 143/6)

ol ḥayvān ( A. 1. canlılık, hayat, 2. hayvan) (GT 191/2)

ol ḥediyye ( A. hediye, armağan) (GT 13/12)

ol ḫıdmat ( A. hizmet, vazife) (GT 165/9)

ol ḥikmet ( A. hikmet ) (GT 117/10)

ol ḫoca ( F.ḫvace 1. Efendi, sahip, büyük ) (GT 170/10; 117/6; 88/8)

ol ḥukm (A. hüküm GT 240/6; 211/9; 246/6; 255/1; 338/1; 350/2; 57/3)

ol ḫulḳ (A. huy, tabiat, yaratılış) GT 329/1)

ol kārvān (F. kervan, kafile) (GT 117/7)

ol kāsib ( A. emeği ile kazanan, geçimini çalışarak sağlayan) (GT 90/1)

ol ḳavm (A. kavim, millet, ahali ) GT 33/3)

ol kil ( F. kil) (GT 15/4)

ol kms ( A. para kesesi, torba) (GT 143/1)

ol leşker ( F. asker, ordu) (GT 13/9)

ol maḥalle (A. maḥalle) GT 28/11)

ol mahbūb (A. sevgili) (GT 227/13; 228/8; 230/8; 243/6; 253/7)

ol maṭlūb-ı cān ( A+ A. istenilen, arzu edilen kişi) ( (GT 229/1)

ol meclis ( A. toplantı, toplanılan yer, meclis) (GT 59/13)

ol mecrūh (A. yaralı, yaralanmış) (GT 171/1)

ol melik ( A. hükümdatr,melilk) (GT 209/10; 250/10; 41/1; 82/8; 33/6)

ol melūl-lik ḫāṭırım ( A+ A. (GT 178/6)

ol memdūḥ-ı nazar (A. + A. övülmüş, makbul bakış, görüş) GT 227/8)

ol meşaḳḳat (A. zahmet, sıkıntı) (GT 183/5)

ol muġanni ( A. şarkıcı) (GT 119/13; 120/8; 122/6)

ol muġaylān (F. deve dikeni) (GT 111/6)

ol muḫanneδ (A. korkak, kadın mizaçlı, edebsiz) (GT 173/9)

ol murаṣṣaʿ ( A. süslü, bezenmiş) (GT 346/5)

ol muṣmbet ( A. musibet, felaket) (GT 105/4)

ol muteber emir-i kebir (A. + A. itibarlı büyük kumandan) (GT 55/1)

ol mübārek semʿ ( A+ A. bereketli, feyizli, kutlu, hayırlı, uğurlu kulak) (GT 212/6)

ol müʾezzin ( A. ezan okuyan) (GT 222/9)

ol mülk (A. memleket, mülk) (GT 19/5)

ol nā-ḫalef ( F+ A. hayırsız halef ( evlat) (GT 321/8)

ol nefes ( A. soluk, nefes ; bir nefeslik an) (GT 4/6)

ol pehlevān ( F. pehlivan, güçlü) (GT 297/11)

ol ṣadef ( A. sedef, inci kabuğu) (GT 195/9)

ol safar ( A. sefer, yolculuk) (GT 293/2)

ol sebeb ( A. sebep) (GT 11/8; 125/2; 125/9; 148/1; 180/1; 234/5; 252/1; 309/11; 36/6; 53/5; 81/13; 190/6; 212/13; 242/9; 89/1)

ol serbāz ( F. yiğit, cesur) (GT 90/9)

ol subḥ-dem ( A. + F. sabah vakti)(GT 238/7)

ol ṣūret ( A. görünüş, kılık, biçim) (GT 65/8; 286/1)

ol şāh (F. hükümdar, şāh)n (GT 73/13)

ol şāhid-i raʿnā ( F+. A. güzel sevgili) (GT 226/5)

ol şaḫs ( A. kişi, kimse, şahıs)(GT 174/2)

ol şāʿir (A. şaʿir) (GT 219/11; 219/11)

ol şart ( A. şart) (GT 152/9)

ol şehr ( A. şehir) (GT 173/5)

ol şeker ( A.> F. şeker) (GT 96/4)

ol şer ( Ar. şerr kötülük, şer) (GT 293/7)

ol ṭabmb ( A. hekim, tabip)(GT 165/3; 165/5)

ol tācir ( A. ticaretle uğraşan, tacir) (GT 115/11; 186/3; 185/13; 186/8)

ol tāġm bāġm ( A. + A. zalim isyankar-m Firavn kastedilir) (GT 92/9)

ol taraf ( A. taraf, yön) (GT 137/8; 325/12)

ol tārih ( A. tarih ( gün) (GT 64/3; 103/1)

ol ṭāyife (A. taife, güruh, bölük) (GT 304/10)

ol teşrmf-i ḳābul ( A+ A. şereflendirme, şeref verme) (GT 71/10)

ol vaʿde-niŋ ( A. söz verme, vaad) (GT 290/4)

ol vaḳt (A. zaman,vakit) (GT 104/1; 113/11; 205/12; 216/11; 270/12; 301/12; 311/2; 94/13; 165/7)

ol varaḳa ( A. (tek yaprak)yazılı kağıt, pusula) (GT 71/3; 71/6a)

ol vāriδ ( A. mirasçı, varis) (GT 187/3)

ol velāyet ( A.1. kuvvet 2. memleket, diyar) (GT 65/4; 211/6)

ol vezmr ( A. vezir) (GT 17/12; 17/8; 27/13; 45/10; 85/10)

ol yārānlar ( F. yar sözününün çokluğu) (GT 227/6)

ol yār-ı ʿaziz ( F+ A. aziz sevgili) (GT 242/3; 112/5)

ol yārim ( F. yār, dost, sevgili) (GT 262/13)

ol zaḫm ( A. yara; ısırmak, sokmak suretiyle meydana gelen diş yarası) (GT 348/2)

ol ẓālim ( A. haksızlık eden, zulm eden, zālim) (GT 33/5; 63/12)

ol zarif-i cehāŋ ( A+F. zarif,ince dünya) (GT 229/10)

ol zencmr ( F. zincir (mecazen) esaret ) (GT 21/7)7

### 3. 2. Soyut Anlam Taşıyanlar

43 farklı örnek, 32 tekrar eden örnek olmak üzere toplamda 75 örnekte “ol” işaret sıfatı alıntı sözcüklerle soyut anlamda kullanılmıştır.

ol ʿābid (A. kul, ibadet eden, kulluk eden) (GT 128/12; 128/8; 341/9)

ol ʿacāyib ( A. ʿacāʾib, acayip, şaşılacak şey) (GT 12/2)

ol ʿālimü’l-ġayb ( A. gaybı bilen Tanrı) (GT 125/12)

ol aʿraf (A. Cennet ile cehennem arasında tasavvur olunan yer, āraf) (GT 35/6)

ol āşıḳ-ı bmçāre (A. + F. çaresiz aşık) (GT 227/2)

ol āşıḳ-ı ṣādıḳ (A+ A. sadakatli aşık) (GT 228/10)

ol ʿaẕāb-ı elim (A. + A. acı azap) (GT 268/7)

ol biçāre (F. çaresiz) (GT 202/2; 293/9; 16/9)

ol cāh (A. (yüksek) mevki, makam, itibar) (GT 80/10)

ol cāhil (A. bilgisiz, cahil) (GT 207/9)

ol cefā (A. eziyet, cefa) (GT 82/7)

ol daḳmḳa ( A. incelik) (GT 78/7)

ol devlet ( A. baht, saadet, ikbal) (GT 236/9; 135/8)

ol duʿā (A.duʿā) (GT 189/9)

ol edmb ( A.edip) (GT 14/2)

ol edmb-i zarmf ( A. zarif, ince; nükteden, yakışıklı edip) (GT 335/13)

ol faḳir oġlı ( A. fakir, yoksul, aciz) (GT 299/10)

ol faḳmr ( A. fakir, yoksul, aciz) (GT 152/2; 307/9; 309/1; 45/9; 290/7; 126/12; 169/13; 176/2; 182/6; 247/13; 63/10; 248/8)

ol ġāyet ( A. ġāyet; nihayet, uç, son) (GT 27/12; 76/12; 93/2; 251/13; 215/12; 232/3)

ol ġayret ( A. 1. gayret, 2. kıskançlık) (GT 49/4)

ol ḥayy ( A. canlı, diri (Tanrı) (GT 159/2)

ol iʿtikād (A. itikat, inanma) (GT 218/1; 218/1)

ol kerem ( A. cömertlik, lütuf, ihsan, kerem) (GT 261/13; 8/12)

ol maʿlumıŋ-nı ( A. belli, bilinen, malum) (GT 248/2)

ol maʿni ( A. mānā) (GT 216/1; 216/3)

ol miḥnet ( A. eziyet, sıkıntı, mihnet) (GT 179/5)

ol miskmn ( A. āciz, zavallı, yoksul) (GT 81/12)

ol münāfıḳ dost (A. iki yüzlü, münafık + F. dost, arkadaş) (GT 325/9)

ol nādān ( F.Cāhil, bilmez) (GT 83/9)

ol nāḫoş nefesiŋ ( F. hoşa gitmeyen + A. nefes) (GT 223/13)

ol renc ( F. ağrı, sızı, zahmet) (GT 112/2)

ol saʿādet-siz ( A. ikbāl, tālih, baht, saadet) (GT 285/8)

ol sāʿat ( A. saat, zaman) (GT 138/7; 22/7; 264/12)

ol sāḥib-i vaḳt ( A. + A. gönül sahibi rind) (GT 75/7; 14/6)

ol server-i kāyinat ( F. baş, reis, ulu+ A. kāinat) (GT 7/2)

ol şermf (A.şerefli, asil; peygamber soyundan) GT 84/3)

ol tekellüm ( A. söyleme, konuşma) (GT 92/4)

ol terbiyet (A. terbiye, eğitim, yetiştirme) (GT 277/6)

ol ʿuḳūbat ( A. ceza, eziyet, işkence, aza) (GT 261/13)

ol ümmd (F. umut, umma, ümit) GT 49/13)

ol zāhid ( A. dindār, sofu, zāhit) (GT 116/7)

ol zamān ( A. zaman, müddet, devir, çağ) (GT 40/2; 56/6; 166/4)

## SONUÇ

**1.**”ol” işaret sıfatıyla oluşturulmuş toplam 603 söz öbeği tespit edilmiştir. Bu söz öbeklerinden 281 tanesi alıntı sözcükle; 306 tanesi Türkçe sözcükle; 16 tanesi ise Türkçe + alıntı / alıntı + Türkçe kökenli sözcükle oluşturulmuştur. Bu yönüyle bakıldığında metinde geçen “ol” işaret sıfatıyla kurulmuş yapıların çoğunluğunu Türkçe kökenli sözcüklerin oluşturduğunu görmek mümkündür.

**2.** Türkçe kökenli sözcüklerle oluşturulan yapıların 289’u somut, 17 tanesi ise soyut anlamlıdır.

**3.** Alıntı kökenli sözcüklerle oluşturulan yapıların ise 206’sı somut, 75’i soyut anlamlıdır.

**4.** Türkçe + alıntı / alıntı+ Türkçe kökenli sözcükle oluşturulan yapıların 10 tanesi somut, 6 tanesi ise soyut anlamda kullanılmıştır.

**5.**Genel olarak bakıldığında alıntı sözcüklerle oluşturulan “ol” işaret sıfattlı biçimlerin % 80 oranında Arapça sözcüklerden meydana geldiği tespit edilmiştir.

**6.** "ol" işaret sıfatıyla kurulan yapılarda somut anlamlı sözcüklerin kullanımı soyut anlamlı sözcüklerin kullanımından oldukça fazladır.

**7.** Alıntı kökenli sözcüklerle oluşturulan "ol" işaret sıfatlı yapıların daha çok dini kavramlar üzerinde oluştuğunu söylemek mümkündür.

**8.** Metinde geçen "ol" işaret sıfatıyla kurulmuş söz öbeklerinde soyut anlamlı kullanımların daha çok dini kavramlar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

**9.** Bu çalışma eserin hacmi dolayısıyla sadece sıfatlarla sınırlandırılmış, bunun için de işaret sıfatı olarak yalnızca "ol" yapısı tercih edilmiştir. "ol" yapısının şahıs zamiri ve işaret zamiri olarak veya kimi araştırmacılara göre bildirici konumda kullanılmalarına dair de bir çalışma yapılabilir, işbu çalışma da belki böyle bir araştırma için vesile olmuş olabilir.

**10.** Hem Memluk Kıpçakçasının hem de Seyf-i Sarayi'nin Gülistan Tercümesi'nin sözvarlığı ve söz yapımında oluşturduğu kurallar hakkında kısmi de olsa bilgi vermesi açısından bu çalışmanın hem alanın uzmanlarına hem de öğrencilerine faydalı olacağı kanaatindeyim.

## KAYNAKÇA

Eckmann, János (1965). *Memlûk Kıpçakçasının Oğuzcalaşmasına Dair*. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 12 (01 Ocak 1965), 35-41.

Karamanlıoğlu, Ali (1968). *Seyf-i Sarayînin Gülistan Tercümesinin Dil Husûsiyetleri*. Türkiyat Mecmuası XV 75-126.

Karamanlıoğlu, Ali (1989). *Seyf-i Sarayi Gülistan Tercümesi ( Kitab Gülistan bi't-Türkm)*. Türk Tarih Kurumu Basımevi: Ankara.

Ali Fehmi Karamanlıoğlu (1994). *Kıpçak Türkçesi Grameri.* Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.